

Digitale Nieuwsbrief Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Nummer 9 - winter 2018

Wat hebben we genoten bij het legen van onze mailbox. Hij ontplófte bijna van alle kopij die was binnegekomen. Dus wij driftig aan de slag om u weer te trakteren op een overvolle Nieuwsbrief. Goed om er eens lekker voor te gaan zitten en ervan te genieten!

Grote bosmuis in opmars?

Het is al weer ca. 8 jaar geleden dat de grote bosmuis als soort voor Groningen ontdekt en erkend is. De muis werd door een imker gevangen omdat muizen in de winter vaak bijenkasten prederen. Per toeval zag ik de muis en heb deze gefotografeerd en opgestuurd naar de zoogdier vereniging. Het bleek inderdaad om de grote bosmuis te gaan. Een dood exemplaar is echter geen bewijs. 40 vallen en een half jaar later lukte het ons eindelijk een levende muis te vangen. Toch een leuke bijkomstigheid van het uilenwerk! Uit gericht onderzoek in de jaren daarna bleek dat deze soort met een grote opmars bezig is. Het is de vraag of de gewone bosmuis dreigt te verdwijnen. Ook wordt de grote bosmuis steeds vaker in braakballen aangetroffen. Voor de uilen een zeer goede soort vanwege de biomassa!

Tekst en foto: André Eijkenaar

Kerkuilentillen Purmerend succesvol

In het voorjaar van 2017 hebben Vivara Pro en Miecon BV, in opdracht van de Gemeente Purmerend, twee kerkuilentillen geplaatst aan de rand van een nieuw te ontwikkelen industrieterrein, zie <http://www.vivarapro.nl/kerkuilentil-purmerend>. Op deze locatie staan enkele boerderijen waarvan er in de nabije toekomst één gesloopt wordt, in de schuur (die ook gesloopt wordt) achter deze boerderij broeden nu kerkuilen. Om de uilen na de sloop nog steeds een broedplek te bieden zijn deze 2 tillen ter compensatie geplaatst. Dit is tijdig gedaan om een gewenningsperiode aan te houden. Bij controle afgelopen periode door Michel Geijssens van de Gemeente Purmerend bleken beide tillen al volop

bezoekt te worden door de kerkuilen. In de tillen maar ook in de nestkasten die in de tillen zijn geplaatst werden vele braakballen, ruipennen, prooiresten en krijtsporen van de uilen aangetroffen.

Een mooi resultaat na zo'n korte tijd!

Michel Geijssens

Bijzondere uilenballen uit Meijendel

Onlangs een bijzondere partij uilenballen ontvangen van de kerkuil uit Meijendel via Dunea. Bijzonder omdat er (naar mijn weten) nergens in het duingebied kerkuilen broeden waarvan het aannemelijk is dat zij hun voedsel uitsluitend in het duingebied vergaren (de actieradius van anderhalve kilometer rond de nestplaats ligt geheel in het duin). En bijzonder omdat er daardoor wat nieuwe soorten aan het 5000-soorten project van de Hollandse duinen zijn toegevoegd.

De dwergspitsmuis; één van de nieuwe soorten

Rosse woelmuis

Gewone bosspitsmuis

Vangst van een huisspitsmuis in een life-trap

Veel soorten

Tot nu toe heb ik 340 kleine zoogdieren verdeeld over acht soorten kunnen determineren. De uitkomsten zijn best verrassend. Zo bestaat de helft van de partij uit huisspitsmuizen (50%) tegenover slechts zes gewone bosspitsmuizen (2%!).

De bosmuis is een goed tweede (28%) en de rosse woelmuis de derde op rij een met een ongewoon hoog aandeel van ruim 12%. Van de veldmuis werd slechts een percentage van 8% aangetroffen. Andere soorten in kleine aantallen waren dwergspitsmuis, huismuis en dwergmuis.

Zoektocht

Er is ongetwijfeld een relatie tussen het tegenwoordig zo schaarse voorkomen van veldmuis-jagers als torenvalk en ransuil in het duingebied en het lage percentage veldmuizen in de uilenballen.

Andere factoren zullen ook een rol spelen zoals de komst van andere predatoren en de verbossing en verstruiking op langere termijn. Nu nog verder op zoek naar de waterspitsmuis, de enige soort die ik nog mis in deze partij en voor het 5000-soorten project.

Kees Mostert

Slopen en verhuizen

Op verzoek van Recreatie Noord-Holland uit Noord-Scharwoude hebben we een onderzoek ingesteld in een al jaren leegstaande boerderij aan de Kanaaldijk in Koedijk. Ons onderzoek bevestigde dat er gesloopt kon worden omdat het pand geen huisvesting voor kerkuilen was en het hoogstwaarschijnlijk ook niet zou worden.

Gehoorzaam

De schuur van een agrarisch bedrijf aan de Egmondermeer in Egmond zal worden gesloopt. Hierin hangt echter een kerkuilennestkast van ons waarin o.a. dit jaar met succes is gebroed. Voor de geplande sloopactiviteiten was een flora- en faunarapport (Quickscan Wet natuurbescherming) van het Landschap Noord-Holland nodig. Zij eisen daarin dat de kerkuilencast wordt verplaatst naar een locatie binnen een straal van 100 meter op hetzelfde terrein, maar ook dat er tevens een tweede kast wordt geplaatst, zodat er twee nieuwe verblijfplaatsen komen. De kasten moeten tenminste drie maanden voor de sloop van de schuur worden geplaatst, zodat de uil aan de nieuwe kasten kan wennen.

Hoewel we kanttekeningen zetten bij de noodzaak van het plaatsen van een 2e kast hebben we natuurlijk die kast opgehangen.

Zie foto.

Henk Eenhoorn, Noord Holland, subregio 8 en 9

Het is en blijft treurig nieuws

Geen enkele vogelliefhebber zit te wachten op een nare terugmelding van het Vogeltrekstation.

Als vinder van een dode kerkuil bèn je natuurlijk al teleurgesteld, maar als je slechts een deel van de uil vindt, kunnen wij ons voorstellen dat je helemaal in mineurstemming bent. Toch overkomt dit helaas ook enkelen. Zie op de foto de trieste vondst. Eigenlijk wel luguber. De doodsoorzaak is niet bekend. De vondst is wel gemeld en gebleken is dat 'deze uil' in september 2018 gevonden is in de omgeving van Tinallinge. Op 29 augustus 2014 is de uil geringd in Waffrum. Een afstand van ca. 3 km. Het is niet bekend wanneer, waaraan of waardoor de uil is overleden.

Uilenbeschermer voor de klas

- "Hoe oud wordt een uil?"
- "Mijn papa kwam een keer uit de schuur en toen vloog er heel de tijd een sneeuwuil of zoiets rond."
- "Moeten jullie die nestkasten allemaal zelf betalen?"

Twee uur lang

Zomaar wat vragen die kinderen stellen tijdens de 'uilenles'. Echte deskundigen van de uilenwerkgroep geven direct de antwoorden. Als je er een keer bij mag zitten ben je stom verbaasd. Over hoe die kleintjes 2 x een uur lang geboeid zit te luisteren.

Leskist

Een groot deel van de uilenwerkgroepen staat wel eens voor de klas. Als voorbeeld hier Rinus Punt en Henk van Diest die in de maand november 20 gastlessen op 12 basisscholen geven (!). Dit doen de Brabantse beschermers uit het Land van Heusden en Altena al jaren. Rinus (niet voor niets erkend als Uilenbeschermer van Jaar in Brabant) zelfs al 10 jaar. Hierdoor groeit er een hele generatie op die uitleg heeft gekregen over uilen én hun bescherming. Brabants Landschap heeft een brochure gemaakt met tips voor uilenwerkgroepen en beschikt over een 'leskist' waarin alle materialen zitten die uilenwerkgroepen kunnen gebruiken voor een Uilenles. Hopelijk is dit een steuntje in de rug om de samenwerking tussen scholen en uilenbeschermers uit te breiden.

"En? Wie wil er later uilenbeschermer worden?"

Bij deze afsluitende vraag na de uilenles gaan standaard alle vingers omhoog..... zelfs van de juf ;-)

De Handleiding Uilenbeschermer voor de klas is te vinden op:
<https://www.brabantslandschap.nl/assets/Uploads/Documenten/04-In-foblad-Handleiding-Uilenbeschermer-voor-de-klas.pdf?fbclid=IwAR17IS-QnLmGLYXtKKFbEhVY045TVNsoCsgv5dt07eW696wagqQOYa7uqnXMâ>

Jochem Sloothaak

Kerkuil krijgt speciale zitpaal in Noord-Holland

Provincie Noord-Holland heeft palen geplaatst langs de snelweg A7 en de provinciale weg N242 om de kerkuil te beschermen. De uilen kunnen op de palen gaan zitten waardoor het aantal aanrijdingen kan worden teruggebracht. Het gaat om een proef. Volgens de provincie, Kerkuilenwerkgroep Noord Holland en Vogelwerkgroep Niedorp komen er nu veel kerkuilen om in het verkeer. Ze zitten vaak op de hectometerpaaltjes en vliegen laag in de schemering op jacht naar prooien die in de bermen aanwezig zijn. Ze worden door de automobilisten vaak niet gezien.

De palen worden op plekken geplaatst waar veel kerkuilen zitten en waar in het verleden ongelukken zijn gebeurd. De palen zijn zo'n drie meter hoog en daardoor zitten de uilen veiliger. Zo worden ze bijvoorbeeld niet meegezogen door het verkeer. Op de hectometerpaaltjes zijn rollers aangebracht zodat de kerkuil hier niet meer op kan rusten of zitten en zal uitwijken naar de geplaatste palen.

Records

Tijdens de proef werkt de provincie samen met onder meer Rijkswaterstaat en lokale kerkuilenwerkgroepen. Het gedrag van de uilen wordt in de proefperiode gevolgd door een ecooloog. De resultaten van de proef worden in 2020 verwacht. Langs de A7 bij Beesterzwaag in Friesland staan sinds 2014 al speciale palen. Het aantal dode kerkuilen is sindsdien sterk afgenomen, zeggen ze in Friesland.

Eind vorige eeuw kwam de kerkuil niet meer voor in de provincie Noord Holland, maar de afgelopen jaren worden alle records gebroken. De kerkuil is terug dankzij de werkgroepen.

“Noord-Holland telt inmiddels weer ruim honderd zeventig broedparen”, vertelt Luc Smit van de Kerkuilenwerkgroep Noord Holland. “Dat had ik eerder niet durven dromen.”

Veilig overzicht

Het gaat dus goed met deze nachtvogel, maar het zou nog beter kunnen. Jaarlijks worden er tientallen kerkuilen platgereden op de snelweg A7 en de N242.

Wegbeheerder van de rijksweg A7 Jeroen van Doorn: “Een probleem dat juist in deze periode voorkomt, wanneer het steeds vroeger donker en drukker wordt en we vaker dode kerkuilen aantreffen langs de weg.”

In samenwerking met Rijkswaterstaat en de Provincie N-H en de Kerkuilwerkgroep Noord Holland zijn er nu zeventig nieuwe hoge kerkuil zitpalen en rollers op de hectometerpalen langs de A7 en N242 geplaatst om het aantal verkeersslachtoffers terug te dringen. “De uilen kunnen zo veilig het overzicht houden zonder dat ze te dicht bij de weg hoeven te komen”, aldus Luc Smit. Niet alleen de kerkuil, ook de buizerd en de torenvalk kan profijt hebben van de nieuwe zitpalen.

Samensteller verslag en medewerker aan het plaatsen van de palen, Nico Schouten.

Vaak worden de uilen door automobilisten niet gezien

Hectometerbord met roller er bovenop

Gaten boren + interview Vroege Vogels

Drie leden van de kerkuilenwerkgroep aan het werk met een groot aantal toezichthouders

Plaatsen van paal, richten en aanstampen

Aangetroffen verlaten (bebroedde) kerkuil eieren in nestkast

In een kerkuilen nestkast trof ik een verlaten broedsel aan. Meestal betreft het onbebroedde of vuile eieren. Bij het schouwen viel het mij op dat de eieren niet met licht (zaklantaarn) bekeken konden worden. Thuis heb ik de eieren voorzichtig opengesneden met een scalpel.

In de eieren bleken embryo's te zitten in verschillende stadia. Mooi zijn de embryo's te zien met de dooierzak hierbij. Hoe groter/ouder het jong des te kleiner de dooierzak. Ook in de kalkschaal is de luchtkamer en de schaalvliesen aan de binnenzijde van de kalkschaal te zien. Bij de linkse embryo zit het hagelsnoer nog vast aan de schaalvlies. De oorzaak van het verlaten van het broedsel is onbekend.

Hieronder een schema van de ontwikkeling.

- a; dooier
- b; hagelsnoer
- c; eiwit
- d; schaalvliesen
- e; luchtkamer
- f; kalkschaal
- g; de eicel deelt zich tot kiemschijf

Wordt het ei bebroed, dan ontwikkelt de kiemschijf zich tot embryo.

Foto: N. Schouten

Bron van het schema:
Winkler Prins encyclopedie van het dierenrijk
Uitgave 1973 door Elsevier Nederland BV Amsterdam-Brussel.

Vreemde krakers van een nestkast voor een kerkuil

Aan de Langereis te Hoogwoud heb ik in 2007 een kerkuilenkast geplaatst in een open kapschuur op een hoogte van 6 meter en tot 2012 heb ik in de kast nog geen broedsel kunnen constateren. In 2012 werd ik door de eigenaar geïnformeerd over een wel zeer apart geval het ter wereld brengen van jongen. Geen uil o.i.d. maar een zoogdier!

Maatregelen

De boerderijkat had de kast ontdekt en heeft er in 2012 een nestje van 2 kittens groot gebracht. De bewoners waren de kat al enige dagen kwijt en toen ze haar weer zagen hebben ze haar gevolgd en kwamen tot de grote verrassing dat ze de kerkuilenkast in klom. Toen ze hierin keken zagen ze de jonge poesjes. Voor de toekomst zullen we maatregelen treffen om de kast zodanig in te richten dat alleen de kerkuil hierin kan broeden. Jammer voor de poes.

In 2013 bleek bij controle van de kast, waar de poes ingezeten heeft, dat er nu een Holenduif op eieren zat. (kat is overleden)

De kip en het ei

In 2018 werd ik bij de controle van de nestkast weer door de eigenaar geïnformeerd dat er geen broedsel van een kerkuil was. Wel kon hij vertellen dat de kast wederom gekraakt was en wel door een kip. De kip vond de hoogte van het broedhok geen probleem (kast hangt zes meter hoog) en had er een groot aantal kippeneieren in gelegd. Ik heb gekeken in de kast en trof de kip broedend aan op een aantal eieren en door de gehele kast lagen kippeneieren (ik schat ongeveer 30 stuks) Een gedeelte van de eieren was kapot getrapt. (geen jonge pullen van de kip aangetroffen).

Anti kraak

In het najaar gaan we de kerkuilkast omdraaien zodat de invliegopening aan de buitenkant van de open kapschuur komt te zitten. Dit om toekomstige krakers geen gelegenheid te geven.

Foto's en samensteller van dit verslag:

Nico Schouten - coördinator regio 7 - kerkuilen N-H

Tot slot nog even dit

Wij zijn steeds verrast door uw bijdrage. En helemaal leuk is het als er foto's aan toegevoegd zijn. Die zijn vaak ingesloten in het (Word) document. Maar die verliezen erg aan kwaliteit als deze gekopieerd worden in het bestand waarin de nieuwsbrief wordt opgemaakt. Het programma waarmee dat gebeurt herkent (kennelijk) de extensie van de foto niet. Wij vinden dat dat onbedoeld afbreuk doet aan de kwaliteit van uw inzending.

Daarom ons verzoek om de foto's tevens als aparte bijlage (JPEG of PNG) mee te sturen met uw kopij. Dan kunnen wij de originele foto's gebruiken en komen ze nóg beter tot hun recht. En wordt de Digitale Nieuwsbrief een periodiek om nóg meer van te smullen!!!

Alvast dank voor uw medewerking,

*Wij wensen u fijne feestdagen
en een inspirerend nieuw jaar*

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland